

GIOVANNI BOCCACCIO

DEKAMERON

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

Čacký muž sdostatek pochopil, co má udělat, a jal se mnicha uklidňovat, jak nejlépe uměl a mohl. A když pak od něho odešel, hned téže noci vešel před svítáním do zahrady, vyšplhal se na strom, a když našel okno otevřené, vlezl do světnice, a jak mohl nejrychleji, vrhl se do náruče své krásné paní.

Paní ho už očekávala s nesmírnou toužebností a přijala ho radostně a pravila:

„Tisíceré díky panu mnichovi, že ti tak dobře vysvětlil cestu, kudy by ses ke mně dostal.“

A když pak měli jeden z druhého velké potěšení, jali se rozprávět a tuze se smáli hlouposti bratra Trouby; posmívali se všem cívkám, vohlicím a mykadlům a s převelikou radostí se spolu přitom obveselovali; když si potom umluvili jistý pořádek, udělali to tak, že se už nemuseli uchylovat k panu mnichovi a přesto se ještě mnohé jiné noci sešli k vzájemným radostem, k nimž, prosím, uveď, Bože, ve svém milosrdenství co nejdříve mne a všechny křesťanské duše, jež po nich touží.

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

Den třetí, příběh třetí – *Jedna zamilovaná paní přiměje mnicha pod rouškou zpovědi a nejčistšího svědomí velezbožného mnicha, aby jí nevědomky dělal kuplíře.*

- kniha je rozdělena do 10 dílů – dní, každý díl má 10 kapitol – příběhů
- příběhy vypráví 7 žen a 3 muži z Florencie, odkud prchli před morem na venkov r. 1348
- každý den je zvolen jakýsi vedoucí (král/královna), který volí téma pro vyprávění v daný den (např. o lásce, která skončila špatně; o ženách, které přelstily své muže;...)
- kniha má tzv. rámcové uspořádání – rámec jí udává skutečnost, že ve Florencii řádí mor

Deset mladých lidí se ve florentském kostele domluvilo, že opustí město a ukryjí se před morem na nedalekém venkovském sídle. Jedenáctý den se vrací do Florencie.

Den první: Pampinea

- volné téma („co každému nejpříjemnější“)

Den druhý: Filomena

- o těch, kdož různým způsobem upadli v trampoty a takřka mimo všechnu naději dospěli k veselému konci

Den třetí: Neifile

- o těch, kdož toho, po čem velice toužili, důvtipem svým dosáhli, aneb toho, čeho pozbyli, opět nabyli

Den čtvrtý: Filostrato

- o těch, jichž láska měla nešťastný konec

Den pátý: Fiammetta

- o tom, kterak každý milenec po všelikých trampotách a nehodách šťastně dosáhl svého cíle

Den šestý: Elisa

- o těch, kdož nějakým veselým slovem unikli z nesnází anebo včasnou odpovědí, anebo obezřetností zachránili se od škody neb nebezpečí

Den sedmý: Dioneo

- o kouscích, jež provedly buď z lásky, nebo pro vlastní spásu ženy manželům, kteří buď to zpozorovali neb ne

Den osmý: Laretta

- o šprýmech, které denně tropí žena muži či muž ženě nebo muži jeden druhému

Den devátý: Emilia

- každý co chce a co se mu líbí

Den desátý: Pamfilo

- o lidech, kteří vykonali něco šlechtného nebo skvělého ve věcech lásky

- **téma a motiv**

téma: nevěra

motivy: mnich, zahrada, strom, okno

- **časoprostor**

čas: noc před svítáním

prostor: ložnice, z níž vede okno do zahrady, u okna je strom

místo: příběhy jsou vyprávěny ve Fiesole (na venkově) poblíž Florencie, místní určení příběhů je rozmanité

čas: příběhy jsou vyprávěny roku 1348, ale odehrály se před daným rokem

- **kompoziční výstavba**

Úryvek se skládá ze čtyř odstavců. Postup vyprávění je chronologický.

- **literární forma, druh a žánr**

próza, epika, novely

- **vypravěč / lyrický subjekt**

er-forma, vševědoucí vypravěč, který vystupuje z příběhu a hovoří ke čtenářům: „uved', Bože, ve svém milosrdenství co nejdříve mne a všechny křesťanské duše“

- **postava**

čacký muž – milenec vdané paní, mazaný, fyzicky zdatný (šplhá na strom)

paní – krásná, toužící po čackém muži, mazaná

mnich – naivní, důvěřivý až hloupý

- **vyprávěcí způsoby**

přímá řeč: „Tisíceré díky panu mnichovi, že ti tak dobře vysvětlil cestu, kudy by ses ke mně dostal.“

- **typy promluv**

V textu převažuje pásmo vypravěče.

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

čacký muž (= hrdinský), *jmout se*, *světnice*, *sdostatek*, *pravít*

A když pak od něho odešel, přijala ho radostně

vochlíce (= ženské přirození)

všecky

archaismy

inverze (opačný slovosled)

vulgarismus

nespisovné slovo

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

<i>vrhl se do náruče</i>	hyperbola, synekdocha
<i>s nesmírnou toužebností, tisícere díky</i>	hyperboly
<i>A když pak měli jeden z druhého velké potěšení, se spolu přitom obveselovali, sešli se k vzájemným radostem</i>	metonymie
<i>bratr Trouba</i>	metafora
<i>k nimž, prosím, uveď, Bože, ve svém milosrdenství</i>	apostrofa
<i>všecky křesťanské duše</i>	ironie

→ Dekameron je psán archaickým jazykem, vtipnou formou, nikdy se neobjeví přímé pojmenování pro sexuální aktivity.

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

14. století

Giovanni Boccaccio (1313–1375)

- [džovany bokačo], Ital z rodu Bardiů, místo narození není potvrzeno
- autor novel a básní, zakladatel italské umělecké prózy
- byl nemanželským synem, matku nepoznal
- studoval práva v Neapoli, kde se pohyboval i na královském dvoře
- na dvoře poznal mnoho žen, milostná dobrodružství se objevují v jeho poezii i próze
- vrátil se do Florencie, podnikal diplomatické cesty
- r. 1350 se setkal s F. Petrarcou
- později prodělával náboženskou krizi
- studoval jazyky, ke konci života psal latinsky

Fiesolské nymfy – báseň, pastýřský epos

Milostná vidina (Milostný sen) – milostná skladba

Elegie o paní Fiametě – o jeho lásce k hraběnce Marii d' Aquino

Život Dantův – první Dantův životopis

O příbězích slavných mužů

Dianin lov, Theseis – poemky

Filocolo – román o rozloučených milencích

Báseň o nymfách Ametových – román prokládaný zpěvy

Koš aneb Bludiště lásky – satira na ženy, poslední dílo v italštině

O rodokmenech pohanských bohů – latinsky, inspirace řeckým a římským bájeslovím

- **literární / obecně kulturní kontext**

Renesance:

renesance = znovuzrození (antiky), obrození

- pojem renesance je francouzský překlad užitý francouzským historikem Julesem Micheletem
- 14.–16. století
- zrod v severní Itálii na konci 13. století, šířila se dál (Anglie, Španělsko, Německo, Francie,...)
- v italských městech se rozvíjel obchod, vytvořila se skupina bohatých obchodníků a bankéřů – podporovali umělce, studia = mecenáši
- mnoho přírodních a astronomických objevů (Koperník, Galilei, Bruno) – tyto objevy otráslы církví
- vzrostla důvěra v lidský rozum, ve vědu – člověk zjistil, že církev nemá vždy pravdu
- objev knihtisku – Johannes Gutenberg → knihy se šíří rychleji
- inspiračním vzorem je antická kultura

Související pojmy:

renesance – etapa ve vývoji lidské společnosti

humanismus – životní program, ideový proud, jedna ze složek renesance

Itálie:

Dante Alighieri (1265–1321)

- z Florencie, proti papeži – 20 let ve vyhnanství

Božská komedie – psáno 15 let ve vyhnanství, duchovní epos, vyjádření lásky k Beatrici

Francesco Petrarca (1304–1374)

- z Florencie, ve vyhnanství – studoval práva v Avignonu

- kněz, platonická láska se šlechtičnou Laurou

Sonety Lauře (Zpěvník) – dvě části (za života Laury, po její smrti)

- 366 milostných básní, většina formou sonetu

Anglie:

Geoffrey Chaucer (1340–1400)

- první velký anglický básník
- diplomat v královských službách – cestoval do Florencie, kde se setkal s Boccacciem a Petrarcou
- Canterburské povídky* – 24 veršovaných i prozaických povídek

William Shakespeare (1564–1616)

- v 18 letech se oženil o osm let starší ženou Annou Hathawayovou (26 let)
- před rokem 1592 se Shakespeare připojil ke kočovným divadelníkům
- roku 1592 hrál v různých londýnských divadelních společnostech
- v roce 1599 se společnost Lorda Chamberlain's Men přemístila do divadla Globe a Shakespeare se stal vlastníkem jedné jeho desetiny
- díla rozdělujeme do dvou období, předělem je rok 1600
- I. období – píše hlavně veselohry, historické hry (z anglických dějin a starověkých dějin)
- komedie: *Zkrocení zlé ženy*, *Sen noci svatojánské*, *Kupec benátský*, *Mnoho povyku pro nic*, *Veselé paničky windsorské*, *Jak se vám líbí*, *Večer tříkrálový*
- ve většině her je hlavní hrdinkou energická žena, protipól středověké ženy-světičky
- historické hry: *Jindřich IV.*, *Jindřich V.*, *Jindřich VI.*, *Richard II.*, *Richard III.*, *Julius Caesar*
- tragédie: *Romeo a Julie* (1595) – předjímá následující tvůrčí období
- II. období – zřetelný obrat, optimismus vyprchává, hry jsou pesimističtější
- tragédie: *Hamlet*, *Othello*, *Macbeth*, *Král Lear*, *Antonius a Kleopatra*
- Sonety* – sbírka 154 sonetů (znělek), část oslavuje přítele, část dámu černé pleti

Francie:

Francois Villon (1431–1463)

- žil bohémským životem – tulák, rváč, zloděj, pokládán za prvního prokletého básníka
- Odkaz (Malý testament)* – sbírka ironických a satirických básní
- Závěť (Velký testament)* – rozmanité básně: nábožné, dvorské, „bláznivé“ – vše z prostředí podsvětí
- zamýšlení nad osudem, zároveň výsměch sobě i jiným

Francois Rabelaise (1494–1553)

- spisovatel a lékař
- nejprve byl knězem, poté studoval medicínu a stal se lékařem – také studoval filozofii, archeologii a přírodní vědy
- Gargantua a Pantagruel* – pětidílný román, inspirace lidovou četbou o životě obrů

Španělsko:

Miguel de Cervantes Saavedra (1547–1616)

- prozaik, dramatik, básník, vrcholný autor zlatého věku španělského písemnictví
- smutný život – z rodiny zchudlého šlechtice, neměli na vzdělání
- v bitvě přišel o levou ruku, později v zajetí a 5 let otrokem v Alžíru, po návratu se oženil
- Důmyslný rytíř Don Quijote de la Mancha* – dvoudílný román (1605, 1615)
- satira na rytířské romány

Lope de Vega (1562–1635)

- divadelní teoretik, nejvýznamnější dramatik zlatého věku – napsal přes 1800 her (zachovalo se jich asi 500)
- idol Španělů
- Fuente Ovejuna* (Ovčí pramen) – vrcholné drama, námět z národních dějin

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**

vyprávěcí

- **vysvětlení názvu díla:**

Dekameron – řecky déka = sto, hémerá = den → deset dní

- **posouzení aktuálnosti díla:**

Většina příběhů je nadčasových a mohly by se odehrávat i dnes.

- **pravděpodobný adresát:**

Sám autor věnoval Dekameron zamilovaným ženám. Ty totiž ve středověku neměly příliš možností, jak rozvíjet své znalosti.

- **určení smyslu díla:**

Dílo mělo především pobavit, ale také poučit. Vyprávěči příběhů nechtěli zemřít, chtěli uniknout panice a úpadku mravů ve městě, a tak odjeli a snažili se „žít“ – veselit se, zpívat, přátelit se.

- častým tématem je kritika církve (nepřístojné chování kněží a jeptišek)

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

Novely vznikaly v letech 1348–1353, autor se nechal inspirovat antickými, orientálními a dobovými prameny, ale také vlastními milostnými zážitky. Kniha byla církví odsouzena, ale dnes je vnímána jako vrcholné dílo italské renesance. Sám autor ji chtěl spálit, ale jeho přítel Francesco Petrarca mu to rozmluvil.

- **tematicky podobné dílo:**

Hynek z Poděbrad – *Májový sen*: renesanční dílo s erotickou tematikou

Vladimír Páral – *Dekameron 2000 aneb Láska v Praze*: 100 erotických povídek

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramatisací:**

Italský režisér Paolo Pasolini natočil r. 1971 pouze několik povídek a spojil je ve film Dekameron. Film dobře zachycuje středověkou atmosféru (špína, hlad, živočišnost) a erotickou atmosféru Boccacciových novel, ale knize příliš neodpovídá.